

Učiteljski Tovariš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 15. maja 1870.

List 10.

TOŽEČA TICA.

»Zakaj pač žalostna si tica,
Da več ne poješ, kakor prej?
Morda ostala si samica
Zgubivši družeta, povej?

Morda ne veš, da v naše kraje
Vernila se je pomlad spet,
Ki krog stvarém življenje daje,
Razsiplje zelenje in cvet?«

»O vém, da tù je pomlad zala,
Ki vsem je ljuba tak' serčno;
Tud' jaz bi se je radovala,
Al' srečo vzel mi je nekdó.

Ko šla iskat okrog sem hrane,
Da mlade bi napítala,
Prišel nekdó je iz poljane,
Mi mlade vzel iz gnjezdica.

Zató sem v žalost zatopljena,
Ko sestre krog se veselé,
Ker réva zdaj sem zapuščena
In moji mladi, kdo vé kjé? —

Pri njih veselje sem imela,
Ki nikdar več ne vërne se,
Po dnevi sem jim sladko pela,
Po noči krila gnjezdice.

Zdaj moram ločena pa biti
Od mladih svojih za vse dni;
Kakó se čem še veselíti,
Vidé neusmiljenost ljudi!«

Fr. Cimperman.

Pedagogika in verozakon.

(Konec.)

Da pa zopet pridemo do svojega primerjanja, prašajmo v drugič, kako se zmožnosti harmonično ali soglasno razvijajo. Red verdeva vsako množstvo, in pogoj vsakega réda je višje edinstvo, katero pa je ali v okrožju verdevanih reči, ali nad njimi. To višje edinstvo izpeljuje kerščanska pedagogika iz Boga in njegove milosti; za racijonalno (zgolj umsko) pedagogiko se pa to mora iskati le v človeški naravi. Človek bi tedaj sam iz

sebe brez božjega razodevanja mogel vravnati razmero med spoznanjem in hotenjem, med duševnimi in telesnimi močmi, med notranjstvom in vnanjstvom, med osebnim in družinskim poklicem!!

Človeška poželjivost je že sama po sebi močni nagib, ter rada razgraja, ako je nagib višje verste ne varuje v ravnovežju. Takih nagibov ima kerščanstvo obilo; neverna pedagogika, izvzemši vnanje posilstvo, opira se le na misel človečanstva (zgolj humanizem). Za nepopačeno človeško izobraženje se pametno, to je premišljeno, in z vspehom ne moremo poprej prizadevati, dokler ne določimo, kaj je zgolj humanizem (človečanstvo). Ako pa ločimo človečanstvo od osebe za pedagogičen ali praktičen namen, ne dosežemo ničesa, ker na tak način se dobi le metafizičen zapopadek človeškega bistva; kakor tako se pa ne more niti zboljšati, niti pokvariti.

Humanizem naj se pa išče v estetičnem izobraževanju. Ne gledé na to, da je nemogoče povsod veljavno mero najti, kaj je lepega in spodobnega, ne dá se to tako dolgo izpeljati, dokler je na svetu milijone ljudi, kateri si morajo s teškim nekoliko tudi z duhomornim delom svoj vsakdanji kruh služiti; to pa stavlja znanstvenemu izobraženju nepremakljivo zapreko. Da razširjenje znanih in iznajdba novih mašin tukaj bistveno ne more nič pre narediti, je očitvidno. Veljá pa nemara dobrovoljnost, s katero sami dobrote v življenji vživamo, pa jih tudi drugim privoščimo za verhuncer humanistične omike, — zato res naš čas ni vgoden, ko si narod, družčina in posamesni bojuje za svoj obstanek. Darežljivost in resnična nesamopridnost za občno korist, ktera je nekristijanu naj višja in prva, kristijanu pa druga krepost, to bi bil res cilj in konec, ktereга mora vsak visoko čislati; po naših mislih se pa to pri nagibih, ktere ponuja zgolj narurna pamet brez božjega razsvetljenja, doseže le prav redkokrat. Bolj določno so pa želje in hrepenenje našega tolikanj materijalnega sveta izgovorjene v pesnikovih besedah: „V tihi sreči naj vsak vživa svoje veselje; ako vertaica sama sebe kinča, kinča tudi vert“; pri tem se pa lahko zgodí, da ima vertnar toliko z lastnim cvetličnim germom, toliko s svojim tihim ali hrupnim veseljem opraviti, da mu za tuje skerbí ne ostaja ne časa, ne moči. Kolikor se je namreč novošegna družčina odtegnila duhu pozitivnega in sprejetega kerščanstva, je njena glasilka, ako že ravno ne

„virtus post nummos“ pa vendar „do, ut des facio ut facias“ — koliko plačaš, toliko dam, ali, kolikor ti meni, toliko jaz tebi. Tvarinarju je kruh in razveselovanje naj višji nagib.

Da pravi humanizem, po katerem bi mi morali hrepeneti, ne ostane meglena podoba, ampak na tanko določena naméra, morali bi postaviti vzor ali izvirno podobo, popolnega človeka, ktera bi zadostovala na vse strani, in bi bila vzvišena slehernemu, kateri bi jo posnemal. Takošni vzor ima kerščanska vera v osebi božjega sina, našega odrešenika, kakor je dobro naslikana v evangeljskih zgodbah in v izročilu svete cerkve; ni pa ta podoba nikakor takošna, kakoršno naš svet podtikaje ji svoje misli po samovoljni kritiki iz nje nareja.

Ako smo tedaj vedoma in s povdarkom omenjevali točke, v katerih se razločuje kerščanska pedagogika od racijonalizma, moremo pa pripravljene biti na ugovor, da nam nasprotna stranka ne zaverže vere, ampak v drugo versto stavlja le verozakon (konfesijon); kar imajo pa verozakoni splošnega, to pa povdarja in povzdiguje. Vprašajmo pa naj poprej: ali je tukaj govorjeno le od kerščanskih verozakonov in kar imajo le-ti skupnega med sabo, — pa bojimo se, da bi moderne pedagogike s takim vprašanjem smertno ne razžalili. — Odgovor bi bil: dá! Kakošna zadrega in stiska pa nastane sedaj za take pedagoge, ko morajo iz vseh kerščanskih verozakonov odbirati nauke vsem skupne! — Zgoditi se more le dvoje, in to dilema priporočamo vsem a) to ni mogoče, potem se uči v šoli toliko verskega nauka, kolikor je videti strahov, kateri so v sredi votli, ob kraji pa jih ni nič, in b) je mogoče, in iz tega skupnega se napravi potem nov verozakon, v katerem bi mogli radi ali neradi vtopiti se vsi verozakoni.

Človek, kteremu se sanja, da more kerščanstvo biti brez verozakona, (brezkonfesijonalno) v cerkveni zgodovini še praga ni prestopil, in je čisto neveden v tej znanosti. — To bi bila tvarina brez oblike, vera brez zadržaja, občestvo brez zaveze in znamenja, in naj krajši in boljši izraz, kterega bi vsak lahko terdil, bi bil: Toliko verujem na kerščansko cerkev, kolikor je meni prav. Verski poduk brez verozakona ni nikakor kerščanski. Komur je vera v resnici draga, vendar mora spoznati: čimveč se rušijo nauki o verozakonih, tim bolj peša versko življenje, tim bolj se goji mlačnost. Kdor tedaj noče, da bi se vera oživila in ukrepila, prizadeval si bode tudi, da se

odpravijo razločivni nauki v verozakonih; kdor zna doslednje misliti, lahko to razumeva. Bralcem „Tovarša“ je menda znano, kakošne svéte je dajal Diesterweg učeniku, kedar ima učiti verozakon, pa ga v sercu ne veruje.

Konečno naj še pristavim nekatere verstice. Nравnoverska odgoja je tudi po novi šolski postavi zapovedana, in slavna vlada je to javno v mnogih prilikah izrekla. Ta нравnoverska odgoja pa pri nas ne more drugačna biti, kakor katoliška. V verskih rečeh dovoljujejo nove postave učiteljem večjo prostost, toliko večja pa je sedaj dolžnost vernega učitelja, da se ne sramuje svoje vere očitno pokazati, toliko bolj častno tudi zanj, ako je pokoren cerkvenim postavam tudi sedaj, ko ga deželjska postava tako strogo v to ne veže.

M. Močnik.

O učilu pri branji.

Za učiteljski zbor spisal *L. Belar.*

Govor ima posamesne glase in vsak glas svoja znamenja, kateri so déli vse abecede.

Iz malega števila teh znamenj se po pismu kaže bogati zaklad posamesnih besedi.

Ko se učenci vadijo brati, treba je, da 1) vsaki glas in njegovo znamenje dobro poznajo, t. j., da čerke pravilno berejo; 2) morajo vsak izrek, kateri se izobražuje po mnogoverstnem verstenju čerk, prav izrekati t. j. zloge brati; 3) morajo ravno tako tudi cele stavke po slovniških pravilih s primernim povdarkom brati.

Te tri vaje imajo namen učence v mehaničnem branju tehtno izuriti, in so tedaj prva in naj imenitnejša podlaga vsemu nauku v branju. Vsaki učni način se naslanja na prej omenjene tri točke, in skušnja uči, da se po različnih potih namen doseže. Treba pa je na tanko prevdariti, ktera pot je boljša. Želeti je, da se to učilo, kolikor mogoče, boljše in lajša.

Po mojem mnenju je naj bolje tisto učilo, ktero ima v podlago glavna učna vodila.

Govoril bodem o teh učilih in dokazal, ktero je naj boljše in vgodnejše za naše začetne šole.

Že prvo leto mojega delovanja na šolskem polju se je tu in tam pri nauku v branji že opuščalo čerkanje, in se je